

TRENTA ANYS DESPRÉS, HONORS A MAO

Rossana Rossanda

24/09/2006

www.sinpermiso.info

El 70% del que va fer va ser just i el 30% equivocat. El documental de la televisió alemanya Arte ens ajuda a entendre determinats passatges que perfilen la figura de Mao. Amb grans ambicions, singularitats i errors, Mao és un comunista paradoxal. Entorn a la seva especificitat hi han treballat molt poques persones a Itàlia.

En el trenta aniversari de la mort de Mao Tse Tung, la cadena franco-alemanya Arte ha emès quatre hores d'un documental sobre la seva figura i rellevància política que remou la memòria d'occident més que la de ningú més. *Mao, une histoire chinoise* es basa en al homònima biografia de Philip Short, que comenta la massa de material iconogràfic que també va recollir en el Partit Comunista Xinès. El PCX no amaga gran cosa: si Freud estigués viu veuria la confirmació de la seva tesi sobre el destí del pare, heroi i fundador que és ritualment assassinat i després interioritzat com un tòtem. El rostre de Mao, a Xina, encara està per tot arreu, des de l'escenari de les cerimònies als llocs turístics, mentre els peregrinatges inunden els llocs emblemàtics de la seva vida, conservats amb gran cura per l'Estat. Però cap de les seves opcions polítiques s'ha mantingut en el temps, de tal forma que reverència i demolició avancen agafades de la mà. A Mao li devem l'existència de la República Popular, el 70% del que va fer fou just i el 30% equivocat. Gràcies al seu 70% nosaltres hem construït un ideal de justícia basat en principis diferents dels de la resta del món. Honors a Mao.

Lògicament, el documental també porta a comparar les problemàtiques que suscita el nom de Mao. Ni l'historiador, P. Short, ni el director, Adrien Maben, ni la redacció d'Arte simpatitzen amb el maoisme, però és com si es quedessin sense alè davant la immensitat dels successos que allí hi van passar. A Xina, tot té unes proporcions monumentals. No saben com enfrontar-se a les decisions que va prendre Mao en vida. Si les analitzen des del conegut prisma de les obsessions d'un cap d'estat malalt, les imatges i les dades que presenten ens fan dubtar. Amb totes les seves grans ambicions, singularitats i errors, Mao és un comunista paradoxal. Entorn a la seva especificitat hi han treballat molt poques persones a Itàlia. A El Manifesto, Aldo Natoli, Lisa Foa, K. S. Karol i jo mateixa ho vam intentar. Més enllà de nosaltres, també ho van fer Edoarda Masi, amb diverses publicacions, i més llunyà en el temps, el grup de Maria Regis a la publicació: Vento dell'est. Però, quines són les seves especificitats? Principalment una: estar persuadit de que tota revolució viu amb l'espasa de Damocles de tornar a allò que l'ha precedit. Mao ho considera en el següent ordre de les coses: "tot just es deixa de remar a contracorrent".

Parla d'un retorn, quasi sense disfresses, a les relacions polítiques i econòmiques que precediren als temps revolucionaris. Unes relacions que

encara mantenien una potent fascinació sobre amplis sectors de la població. Per aquesta raó sempre bogà per radicalitzar la situació política. Intentà tornar a una naturalesa originàriament autèntica, en mans dels més oprimits pel vell ordre, els camperols, o de les noves figures amb prou feines dotades de poder, els joves. Es tracta de “les idees justes de les masses”, una mirada sobre les coses molt diferent de la que expressa Lenin en Què fer, però curiosament més propera a l’espontaneïtat del ’68.

Crec que Mao estava equivocada. Les masses són el reflex de les idees dominants o es limiten a negar-les de forma confusa. Però ningú com Mao es va negar tant a acceptar aquesta premissa. Ningú va creure tant poc en que amb la presa del poder la revolució arribava a la seva última finalitat. Ningú delegà tant poc en la gestió del partit. El considerava un clar candidat a generar una nova “raça de senyors que pesa sobre l’espasa del poble”. Ningú va creure tant poc en que el proletariat pogués servir-se del model capitalista per construir la “base material” del comunisme. Mao mai va denunciar a Stalin, però no se li assemblava en res.

Potser aquesta va ser la raó per la que Mao mai guanyà, fins que la revolució Xinesa era nacional i modernitzadora. Però aviat, al 1956, veu el cuc que corromp el fruit del sistema soviètic. No es separa de la URSS, però sí de la seva brúixola. La capacitat reguladora del mercat en el que es refugien tots els comunistes en crisi, és l’exacte oposat del que sosté Mao. Ell creu en l’acceleració del conflicte, que també es reproduïx on les bases materials del capitalisme han estat abolides, en les contradiccions en el sí del poble, en les diferències entre els que posseeixen algun mitjà de producció i els que no. I en les idees, en l’impuls natural al domini. Aquest és el seu marxisme, fortament cimentat en la pinça entre homologació i revolució. Se li poden retreure voluntarismes i simplificacions, no l’haver buscat un poder personal dins d’un sistema polític i burocràtic. Ningú va lluitar tant per trencar-lo en mil pedaços.

Aquesta és la paradoxa que trobem en el documental de Short. Dels quatre capítols, el primer discorre tranquil·lament. Ens parla del període comprès entre la seva adhesió al nacionalisme progressista de Sun Yat-Sen, després al Partit Comunista Xinès, fins que acaba per rebutjar-los a ambdós. Quan Xiang Kai-Xec succeeix a Sun Yat-Sen i està disposat a tot, inclús a envair Japó, Mao ataca travessant tot Xina, alliberant zones, instaurant un altre model de societat, combatent al Japó. Els documents són impressionants. És en el segon capítol on es comencen a delinear les seves especificitats i també la seva fatal conclusió. Després una nova reforma camperola, després de la sang que la URSS li demana per la guerra de Corea, després de 1956, Mao decideix canviar de rumb radicalment. Renega del model d’edificació socialista proposat des de Moscou: prioritat de la indústria a expenses de l’agricultura, prioritat de la indústria pesada front la lleugera. El seu discurs de 1957, titulat “Deu grans relacions”, no es coneix (ni tan sols el troba l’equip de Short) però és l’adéu a l’esquema del desenvolupament soviètic. Al 1958 decideix donar un altre pas endavant: Xina viurà dels seus propis recursos, no com un immens país verticalitzat per un comitè central, sinó com la suma de milers de petites voluntats autogestionades col·lectivament, que buscaran, en un salt sense precedents, abolir la diferència entre agricultura i indústria, sumant forces,

temps i objectius de producció i, el més important, de reproducció social. No tan sols treballar junts, sinó menjar, estudiar i viure junts.

D'aquesta voluntat en resulta un enorme esforç que acaba malament, on estava l'error? Responem considerant que, curiosament, és un model de desenvolupament, basat en allò local, descentralitzat i autogestionat, que aflorà en diverses administracions locals del '68 i que ha tornat a prendre una enorme força en els moviments alter-globalització. Potser la primera resposta és que en un país pobre -increïbles les imatges de milions de braços substituint el dèficit en tecnologia- aquesta classe de projecte, admetent que en una altra part pugui ser realitzable, no funciona. I a més, una cosa és treballar la pròpia terra i una altra és treballar la de tots. Una cosa és buscar un benefici, en proporció al teu propi esforç, una altra és que tots cobrin el mateix sou. Una cosa és menjar-se una sopa miserable a casa, una altra menjar-se una immensa vianda en una taula compartida. Hi ha una part del jo que necessita d'un lloc propi, un refugi que ofereixi una identitat immediata i que no es construeixi a través d'ordres.

Mao posa en marxa un moviment que se li escapa, no perquè sigui sabotejat sinó perquè aconsegueix els seus objectius. És una llei econòmica el que el condueix al fracàs? No se la pot contradir sense obtenir mil desastres a canvi? Bruscament, la URSS li retira tot el seu recolzament: les ajudes financeres i tècniques a la indústria. El documental no ens mostra els enginyers sortint de pressa del país, ni el fre en les distribucions. Sols ens mostra les baralles per la titularitat d'unes illes sobre un riu. Les relacions s'han degradat. A partir d'aquest moment la URSS farà tot el possible perquè els 81 partits comunistes existents condemnin formalment a la Xina. Tan sols ho aconsegueix parcialment, també gràcies a la oposició dels italians. Però el seu grau d'aïllament és molt alt. La guerra a Vietnam no fa res més que atenuar-lo.

Mao, després del fracàs del Gran Salt que havia impulsat, perd tots els seus càrrecs al partit. Seguirà mantenint un gran pes específic gràcies a l'autoritat que conserva. No està, ni se sent aïllat. Però quan, pocs anys després, els estudiants pengen el seu famós cartell contra les autoritats acadèmiques a la Universitat de Pekin, Mao segueix fidel al seu discurs: els recolza penjant unilateralment un cartell de factura pròpia a les portes del Comitè Central que convida a bombardejar la seu central del PCX.

Torna a apostar, ara a favor de la primera generació aculturada d'estudiants, a favor dels que veuen en la burocràcia universitària un símbol de poder incrustat i estancat. Mao els protegeix amb el seu recolzament, i el moviment, i la selva de tatzebao que els acompanya, aviat es fa despietat. El lema "ens heu oprimit", es converteix en un "sou uns burgesos, els enemics". El material del documental de Short sobre la revolució cultural, impressiona. És com si algú hagués posat en marxa un impuls que sembla irrefrenable en els rostres inquietos, en el desfogament, en la fúria. Més que per la violència física, que també es va donar, però no fou exercida per l'aparell, la recomanació que arriba del centre demana calma, sols Mao, l'incendiari, aconsella que es deixi equivocar-se als joves i que aprenguin dels seus propis errors. Però les coses no aniran per aquest camí. No és necessari matar, i menys per la violència d'estat. Molts no aguanten les humiliacions, pesadament simbòliques, i es

suïciden, altres, enviats al camp, no aguanten, molts altres desapareixen entre destitucions per aclamació popular.

Del grup dirigent la primera víctima és Peng Xen, alcalde de Pekin, però la més il·lustre és Liu Xiaoqi, vell company de guerra i vell senyor estupefacte que acabarà els seus dies per falta de cures en una espècie de presó. A diferència de la URSS, no s'afusella a ningú. Se'ns presenta una única foto d'execucions, però no se'ns diu de quan ni de qui. Es parla d'un milió de morts en el transcurs de la revolució cultural i de vuit milions de morts a causa de l'escassetat que generà el Gran Salt. Però es tracta de dades obtingudes més per demògrafs, a posteriori, que basades en una documentació, potser impossible d'aconseguir. Un milió de morts sobre una població propera als mil milions, és més o menys que els morts a causa de la Revolució Francesa? Però fa por. Una de les moltes ex guàrdies roges entrevistades, avui totes profundament penedides, reconvertides en funcionàries o mestres, parla d'aquesta època com si s'estigués vivint un deliri col·lectiu. Un perdre el cap a favor de la persuasió d'haver d'abatre a l'enemic. Però conclou: ha estat la primera vegada a Xina que tots vam poder prendre la paraula. Tret de Mao i Lin Piao tots eren criticats. Fou la primera experiència democràtica en massa del meu país. El judici sobre la revolució cultural no pot ser unívoc, tot bé o tot malament.

Quan Mao i Zhou Enlai declaren que aquesta fase ha acabat, una immensa turba de joves reunits en assemblea, tenen el rostre creuat de llàgrimes. En els fets i en el documental de Short tot es confon: els anys i els successos. I quasi tot es torna poc creïble. Que Lin Piao busqui refugi a la URSS és versemblant en la mateixa mesura en que puguem creure que Rossana Rossanda, perseguida per no haver escrit que Mao és un criminal, busqui recolzament i refugi en Condoleezza Rice. Després arriba el final del vell Mao, molt desgastat, sobre un llit sobrecarregat de llibres (avui es diu amb més facilitat: sobrecarregat de dones). La resta, poc abans o poc després, són imatges que ja hem vist, Nixon a Pekin junt a un jocós Kissinger. El rostre furiós de Jiang Ping durant el seu procés, encara que no veiéssim el seu cadàver de suïcida carcerari. De la banda dels quatre sols se'n nombra a dos, caiguts en el mateix silenci que la Comuna de Xangai. Sobre totes les coses sorgeix el rostre allargat de Deng Xiaoping. Els artistes xinesos d'avui diuen que Mao no ha mort. Però tampoc sembla viu.

És igual, ja és un gran treball el que Arte ens ofereix. El que sí que importa de tota aquesta història és que els comunistes, em refereixo als ex, es quedin callats. Com si fossin presa d'un odi furiós cap a tot allò que van ser al seu dia. Tot i que ni tan sols eren guàrdies roges.